

ANALÜÜSI VORM

Sotsiaalteenuste arendamine maakondades

2016 – 2020

Meede "Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused"

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

VILJANDI MAAKOND

Koostaja: Jaanika Toome, Viljandimaa Arenduskeskus

- 1. Milliseid hoolekandeteenused on maakonnas plaanis eelisarendada erivajadusega, hoolduskoormusega ja toimetulekuraskustes inimestele? Kui on plaanis teenuste arendus väljaspool meedet „Tööturul osalemist toetavad hoolekandeteenused“, siis palun märkida, millistest vahenditest.**

Viljandimaa sotsiaalhoolekande olukorra kaardistamine toimus 2015 aasta lõpus. Külastasime 12 Viljandimaa omavalitsuse sotsiaalhoolekande osakonda, koostasime analüüsi, koos sotsiaaltöötajatega määratlesime võimalikud toimepiirkonnad ja arendatavad teenused.

2016 aastal alustasime arenguseminaridega – käsime õppereisil/arenguseminaril Ida – Virumaal ja korraldasime kolm piirkondliku kokkusaamist, kus panime paika eelisarendatavad teenused toimepiirkondade kaupa. Keskendusime vajalikele tegevustele, rahalistele vahenditele ja meeskonna loomisele projektide läbiviimisel. Oluline oli sotsiaaltöötajatele rõhutada, et antud teenused peavad olema jätkusuutlikud ka peale projekti lõppemist.

Meetme „Töölesaamist toetavad hoolekande teenused“ raames planeeritud vajalikud eelisarendatavad teenused Viljandi maakonnas on:

➤ **Integreeritud sotsiaalteenused (s.h sotsiaaltransport).**

Sellise teenuse arendamine on eriti vajalik hajaasustusega piirkonnas, kus ei saa tööle võtta mitut inimest, kes osutavad erinevaid teenuseid. Spetsiifilise väljaõppega inimesele ei saa tagada piisavat töökoormust. Antud isiku tööle võtmine mitme valla peale (ehk toimepiirkonda) ei ole jälle jätkusuutlik, kuna suured vahemaad teevad teenuse veel kallimaks. Seega töid vallad välja nn. „multiinimeste“ tööle võtmise, kes suudab pakkuda erinevaid teenuseid – isikliku abistaja, tugisiku, koduhooldustöötaja, sotsiaaltransporti. See on mõistlik, kuna vähenevad pikad sõidud, töötajale saab tagada täistöökooha. Ühte toimepiirkonda on planeeritud välja koolitada 10 – 15 inimest.

Ühe variandina arendada jätkusuutliku integreeritud sotsiaalteenust pakuti välja ka arendada sotsiaalteenustel baseeruvaid külakogukonnateenuseid ehk teenuseid, mida saab kogukond ise osutada (isiklik abistaja, koduhooldusteenus, sotsiaaltransport). Seega soovitakse koolitustele kutsuda ka kogukondade esindajaid.

Viljandimaa on jagatud kolmeks toimepiirkonnaks.

Tugisiku ja isikliku abistaja teenus: Teenuse vajadus on küll hetkel minimaalne, kuid kui seda vajatakse, siis peab see teenus olema professionaalne ja koheselt kättesaadav. Samas täheldavad sotsiaaltöötajad klientuuri kasvu, kes antud teenust vajavad. Hetkel on mitmed tugisikud tööle võetud koolidesse (erivajadustega lastele), kuid trend on järjest enam tugisikute vajadus ka toimetulekuraskustes perekondadele ja tööealistele puudega/erivajadustega inimestele.

Eelnevate rahatusperioodide jooksul on koolitatud mitmeid tugiisikuid, kuid kuna neile ei ole tagatud täistöökohaga tööd, siis on pidanud nad valima uued töökohad. Nüüd on plaan pakkuda erinevaid sotsiaalvaldkonna koolitusi neile inimestele, kes on nõus osutama mitmeid teenuseid ja seeläbi on võimalik neile vormistada tööleping (ehk täiskohaga töö).

Koduhooldusteenus: Demograafilised näitajad toovad välja, et elanikkond on aina vananev ja seega on eeldada, et teenustevajadus suureneb pidevalt. Eelnevate aastate jooksul oli märgata siiski trendi, et koduhooldusteenuste vajadus on kasvanud, kuid statistilised andmed teenuse osutamisest on hoopis vähenenud. Probleemiks on teenuse osutamise kaugus ja omavalitsuste poolt kinnitatud omaosalustasu. Samuti vajavad aeg – ajalt teenust omasteholdajad, kelle arvu ei ole võimalik kindlaks teha.

Arendustegevuste eelarvesse on planeeritud sotsiaalhooldaja koolitust, mis võimaldab KOVdel palgale võtta uusi töötajaid, et suurendada teenuse osutamise hulka (suurendada klientide arvu). Klientide arvu suurenemine vähendaks tühjalt sõidetud vahemaid ja võimaldaks minimaliseerida teenuse eest makstavat omaosalust.

Sotsiaaltransport: Pea kõik Viljandimaa sotsiaaltöötajad osutavad ise sotsiaaltranspordi teenust, mis ei ole kuidagi põhjendatud. Teenuse järele on järjest enam nõudmist, arvestades ühiskondliku transpordi vähenemist. Teenuse saajate seas on seadusest tulenevalt puuetega isikud, kuid suur osa teenuse saajad on eakad. Hetkel plaanib Viljandimaa arendada sotsiaalteenust toimepiirkonna põhiselt, kuna seal liigub info kõige kiiremini ja tööle võetud „multiinimesed“ saavad vajadusel osutada ka seda teenust.

➤ **Päevahoolduse algatamine, arendamine ja osutamine**

Probleemiks on nii eakate kui ka puuetega isikute päevahoolduse teema (s.h omasteholdajatele puhkuse andmine), seega on vajalik luua Viljandimaa kolme toimepiirkonda 5 -6 päevakeskust. Keskusesse võetakse tööle 1 -2 inimest, kes pakuvad klientidele erinevaid tegevusi.

2. Millised on arendatavate teenuste sihtrühmad (palun kirjelda), saajate arv hetkeseisuga ja milline saab olema arenduse tulemusena teenuse saajate arv? (Excelist baastase ja sihttase)

Planeeritavate teenuste sihtrühmadeks on tegevuste/teenuste kaupa:

➤ **Integreeritud sotsiaalteenuste (s.h sotsiaaltransport) projekt**

Tugiisiku ja isikliku teenuse puhul on välja toodud 2015 aastal kaardistamise käigus selgunud olukord ja vajadus. Sihtgrupina on käsitletud erivajadusega (tööealised puudega inimesed) ja toimetulekuraskustes (peretugiisikud) inimesi ning hariduslike erivajadustega lapsi. Koduhoolduse teenuse osas on sihtrühmaks peamiselt hoolduskoormusega ja hooldust vajavad isikud (s.h omasteholdajad).

Sotsiaaltranspordi osas on kirja pandud hetke kliendid, kellega praegu sotsiaaltöötajad sõidavad. Siin hulgas on toimetulekuraskustes ja hoolduskoormusega isikud ning hooldust vajavad inimesed ja eakad.

Klientide arv	Baastase 2015 (kaardistuse andmetel)	Sihttase kaks aastat peale projekti algust
Tugiisiku teenus	49	97
Isikliku abistaja teenus	9	28
Koduteenus	231	389
Sotsiaaltransport	119	236

Tabel 1. Klientide arv enne teenuste arendamist ja arendamise tulemusel.

➤ Päevahoolduse algatamine, arendamine ja osutamine

Päevahoolduse klientide hulgas nii eakad kui ka erivajadusega ja puudega isikud

Klientide arv	Baastase 2015 (kaardistuse andmetel)	Sihttase kaks aasta peale projekti algust
Eluruumi teenus	2	75

Tabel 2. Klientide arve enne teenuse arendamist ja arendamise tulemusel piirkonnas.

3. Millised on teenuste osutamise toimepiirkonnad, kuidas need on määratletud?

Viljandimaa on jagatud kolme toimepiirkonda - Lõuna-, Kesk- ja Põhja-Viljandimaa. Teenused, mida arendatakse on sarnased – erinevus tuleb teenuste mahu suuruselt (tööle võetavad inimesed, autode soetamine).

Toimepiirkondade sellise jaotuse põhjused on alljärgnevad:

Kui tulevaste projektide kirjutamine jääb KOV kanda, siis üks KOV ei ole nõus kogu maakonna projekte kirjutama. Ühe piirkonna KOV sotsiaaltöötajad suhtlevad tihedamalt ja mõistlik on jagada ressursse (töötajad, autod) lähipiirkonna põhisel (toimepiirkonna põhisel). Antud toimepiirkonnad kujunesid välja arenguseminare läbi viies - sotsiaaltöötajad valisid need KOV partneriteks, kellega nad on juba eelnevalt teinud koostööd (s.h osutanud/ostnud teenuseid).

- Lõuna – Viljandimaa (Abja, Halliste, Mõisaküla, Karksi, Saarde). Inimesed/kliendid suunduvad sealt tööle peamiselt Viljandisse; erinevatele teenustele suundutakse ka Tartusse. See annab ühildada sotsiaaltransporti ja teisi sotsiaalteenuseid. Toimepiirkonda ka kaasatud ka Saarde vald Pärnu maakonnast.
Põhiline magistraal, mida kasutatakse on Mõisaküla-> Karksi/Abja ->Viljandi
- Kesk- Viljandimaa (Viljandi linn, Viljandi vald, Tarvastu, Kõpu, Kolga-Jaani). Antud vallad paiknevad ümber Viljandi valla ja peavad tõenäoliselt läbirääkimisi Viljandi vallaga. Põhiline magistraal, mida kasutatakse on Tarvastu -> Viljandi; Kolga- Jaani -> Viljandi; , Kõpu -> Viljandi;
- Põhja- Viljandimaa (Suure- Jaani, Võhma, Kõo). Väiksem toimepiirkond, kuid elanike arv ületab vajaliku 5000 tuhande piiri. Põhiline magistraal, mida kasutatakse on Kõo/Võhma/Suure- Jaani ->Viljandi

4. Kuidas on kavandatud arendatavate hoolekandeteenuste arendamise ja osutamise rahastamine (rahastamisallikad, rahastusmudelid) ja rahastamise jätkusuutlikkuse tagamine?

Kavandavate hoolekandeteenuste arendamise rahastamisel on plaanitud kasutada avatud ESF toetusi 85% osas ja KOV omafinantseeringuga tagatakse 15 % projekti summast. Arendavate teenuste osutamisel küsitakse ka klientide (otsesed nt. eakad ja kaudsed nt. eakate lapsed) enda finantseeringut. Erandina on siin tugiisiku teenuse osas, kus ei ole mõeldav perede/toimetuleku raskustes olevate inimeste omaosalus.

Teiste teenuste puhul ei saa inimesi harjutada saama tasuta teenuseid. Samas on oluline suurendada kliendibaasi, et tagada teenuste jätkusuutlikkus. Siin plaanitakse kasutada kombineeritud hinnaga teenuse müüki - alustada väiksemate hindadega, samas selgitades, et hinnad teenusel olles tõusevad.

Päevakeskuste arendamisel kasutatakse pindadena ära KOV käsutuses olevad pinnad, mida KOV peab nagunii ülal pidama ka peale projekti lõppu. Seega päevakeskuste puhul kaasneb KOV de kuluna peale projekti lõppu ainult juhendaja palk.

5. Kuidas on planeeritud koostöö (sh KOV piiriülene) hoolekandeteenuste osutamisel, kuidas seda edendatakse ning kuidas suurendatakse seeläbi teenuste kättesaadavust (kirjeldada otstarbekamaid koostöömudeleid).

Viljandimaal hakatakse hoolekandeteenuseid arendama kolme toimepiirkonna põhiselt. Iga piirkond koostab oma tegevuskava ja eelarve, sest hetkel ei ole suuri üle maakondlike projekte ükski KOV nõus vedama.

Maakonnaüleselt on plaanis läbi viia töötajate koolitused, kuna toimepiirkonnas endast ei tule ühte koolitusgruppki täis. Samuti on mõistlik ühistööna sarnaste teenuste kordade väljatöötamine ja näiteks sotsiaaltranspordi arendades sarnaste süsteemide/andmebaasipõhjade loomine/kasutamine.

Toimepiirkonnapõhiselt (3-5 KOV) hakkab toimuma „multifunktsionaalsete“ töötajate töölevõtmine, autode liisimine ja integreeritud sotsiaalhoolekandeteenuste osutamine. Siin rakendatakse ka KOV piiriülest koostööd – nt. ühel tugiisikul võib olla kliente mitmes vallas. Samas, kui talle ei tule piisavalt tööd tugiisiku teenust osutades, saab rakendada teda ka teisi teenuseid osutama. Töötajate leidmisel on oluline fakt- töötaja peab olema nõus osutama/tegema mitmeid loetelus välja toodud sotsiaalhoolekande teenuseid (tugiisik, isiklik abistaja, koduhooldus, sotsiaaltransport).

Koostöös MTÜ Viljandimaa Kodukant ja MTÜ Viljandi Maanaiste Ühendus soovitakse leida potentsiaalseid töötajaid, keda koolitada ka piirkonna küladest. Mõeldud on arendada sotsiaalteenustel baseeruvaid külakogukonnateenuseid, mis tagaks teenuste läheduse inimestele ehk kiire ja ajakohase reageerimise inimeste vajadustele. Erinevate sotsiaalteenuse osutamiseks kogukondade poolt on vajalik tugevate kogukondade olemasolu, selleks plaanitakse teha koolitusi kogukondade eestvedajatele.

6. Kuidas on planeeritud hoolekandeteenuste arendamisel ja osutamisel koostöö teiste sektoritega, esindusorganisatsioonidega ja huvigruppidega, millised on potentsiaalsed koostööpartnerid ja mis on nende roll (Excel)?

Arendusseminaridele kaasati mitmeid Viljandimaa organisatsioone, et koos erinevate koostöö võimaluste üle arutada. Koostööd nähakse tegelemisel sotsiaalteenuseid vajava sihtgrupiga (teavitamine, motiveerimine, toetamine jne) ja teenuste jätkusuutlikul pakkumisel – erinevate mudelite läbitöötamine.

MTÜ Viljandimaa Kodukant ja MTÜ Viljandi Maanaiste Ühendus – toetavad sotsiaalteenustel baseeruvate külakogukonna teenuste arendamist ehk teenuseid võiks osta kogukondadelt, kelle enda huvi on, et kogukonnas oleks turvaline elada. Abi on lähedal ja seega kõige jätkusuutlikuma visiooniga.

MTÜ Teeme – on pikaajaliselt osutanud maakonnas tugiisiku ja isikliku abistaja teenust, Viljandi linnas toimib seltsidaami teenus. Maakonnas käivitumas seltsilise teenus.

MTÜ Eesti Omastehooldus – Koostöö arenguseminaride raames on olnud tihe. Koostöös soovitakse teenuseid arendada – leida üles teenuseid vajav sihtgrupp, leida töötajaid ja pakkuda omastehooldajatele erinevaid teenuseid, et nad tuua tagasi aktiivsesse tööellu.

MTÜ Viljandimaa Puuetega Inimeste Nõukoda - huvigruppe esindav organisatsioon, liikmeteks 23 erineva erivajaduse või puudega inimeste valdavalt maakondlikku või piirkondlikku esindusorganisatsiooni. Puuetega Inimeste Nõukoda on olnud erinevate organisatsioonide tegevuse koondaja, koordineerija, nõuandja ja abistaja. Koostöö on mõeldud info vahetusena teenuste olemasolust sihtgrupile.

Töötukassa – abi töötajate otsimisel, motiveerimisel, tugisüsteemi pakkumisel väljaõppe ajal

MTÜ Lõuna-Mulgimaa Puuetega Inimeste Ühing – antud ühinguga teeb aktiivselt koostööd Lõuna-Viljandimaa piirkond. Koostööd nähakse päevakeskuste koos arendamisel, kli entide vajaduste välja selgitamisel, teenuste reklaamimisel sihtgrupile.

SA Perekodu – pakub Viljandimaal erinevaid sotsiaalkoolekande teenuseid lastele ja peredele - lapsehoiuteenus, tugiisiku teenus, hooldusteenus jne. Koostöö erinevate teenuste koosarendamisel koos KOVdega

7. Kirjeldage koostööna korraldatud hoolekandeteenuste osutamise protsessi. Kuidas on tagatud tulemuslikkus? Millised on riskid ja riskide maandamise võimalused?

Arendusseminaride käigus kaardistati koos sotsiaaltöötajate ja MTÜde esindajatega tegevused, mis on vajalikud hoolekandeteenuste jätkusuutlikuks osutamiseks. Samas peab siiski silmas pidama, et olukord sotsiaalmaastikul on muutuv – koduhooldusteenust vajav eaks võib minna üldhooldusteenusele, erivajadusega/puudega isik kolida teisse linna jne.

Viljandi maakonnas arendavate hoolekandeteenuste tegevused ja riskid:

Antud teenused hakatakse arendama kolmes toimepiirkonnas Viljandimaal – välja on toodud sarnased tegevused, riskid.

- **Integreeritud sotsiaalteenused (s.h sotsiaaltransport).**
- Ettevalmistavad tööd – olukorra kaardistamine (KOV +MTÜd)
- Projektijuhtimise ja koordineerimise korraldamine (KOV)

- Multifunktsionaalsete töötajate leidmine/kogukondade kaasamine (tugiisiku, isikliku abistaja, koduhooldustöötaja otsing) (KOV; Töötukassa, MTÜd)
- Koolitamine (Teenuse pakkujad)
- Teavitustöö ja klientide otsing (KOV + MTÜd)
- Teenuse käivitamine ning piloteerimine 24 kuud (KOV)
- Tagasiside kogumine ning teenuse osutamisesse korrekтуuride tegemine (KOV+MTÜd)

Riskifaktor	Realiseerumise tõenäosus S-suur; K-keskmine; V-väike	Negatiivne mõju realiseerumisel S-suur; K-keskmine; V-väike	Vältimis- või leevendamistaktika
KOV koostöö ei laabu, KOVide vähene omafinantseerimisvõimekus, Sotsiaalvaldkond pole KOV jaoks prioriteetne.	V	S	KOV sotsiaaltöötajad on juba arendusseminaride käigus teinud palju koostööd/arvestanud eelarveliste vahenditega. Oluline on ka KOV juhtide informeerimine, prioriteetide paika seadmine.
Ei leita kvaliteetseid teenusepakkujaid/multifunktsionaalset tööd teha soovivaid töötajaid.	K	S	Koostöö kogukondadega, et sealt kaudu leiaks kohalikke inimesi, kes soovib ka panustada oma piirkonna eluolu parandamisesse, samas saada tööd lähipiirkonnas.
Tööle võetud ja koolitatud töötajad lahkuvad töölt, neile ei ole piisavalt rakendust.	V	S	Kuna juba töötajate otsimisel selgitatakse neile, et nad peavad hakkama osutama erinevaid hoolekandeteenuseid, et tagada endale täistöökoht, siis peaks see antud riski vähendama.

Teenust soovivate kliendi hinnatundlikkus, muutlik meel/olukord (s.h tervislike olukordade muutused, kolimised jne).	K	S	Koostöö kogukondadega (eriti maapiirkondades), kellel on kõige parem ülevaade kohalikest inimestest- nad suudavad kõige paremini inimesi motiveerida teenuseid kasutama.
Transpordiprobleemid (vähe autosid, külateed on auklikud, autod ei sobi klientidele).	V	V	Projekti eelarves on arvestatud uute autode soetamisega (kasutusrent), autod on pidevas tehnilised kontrollis, autosid jagatakse töötajate vahel vastavalt klientide vajadusele.

➤ **Päevahoolduse algatamine, arendamine ja osutamine**

Teenus on vajalik, et praegu kodus omakseid (eakaid, puuetega/erivajadusega noori) hooldavad inimesed saaksid puhkust ja uut indu/motivatsiooni, et mõelda uutele väljakutsetele ja pikemas perspektiivis naasta tagasi tööellu.

Risikifaktor	Realiseerumise tõenäosus S-suur; K-keskmine; V-väike	Negatiivne mõju realiseerumisel S-suur; K-keskmine; V-väike	Vältimis- või leevendamistaktika
ei leia piisavalt kliente/klientid ei soovi siiski teenusele tulla.	K	S	Sotsiaaltöötajad teevad juba nüüd eeltööd - teada on piisav hulk teenuse vajajaid. Koostöös kogukondadega on oluline nende klientide motiveerimine ka teenusele tulema.
Sobivate pindade leidmine päevakeskusteks.	V	V	KOV on hallatavaid külamaju, sotsiaalpindasid, kuhu plaanitakse teha päevakeskusi.
Transpordi probleem teenusele saamiseks.	K	V	Integreeritud projektiga soetatakse autosid, millega saab ka päevakeskuse kliente teenusele

			tuua.
--	--	--	-------

Kasutatud allikad:

VILJANDI MAAKONNASOTSIAALVALDKONNA ARENGUKAVA (kinnitamisel)